

Čím se na Valašsku svítivalo

Podzimní rovnodenností (letos 22. 9.) se začínají krátit dny a nastává období dlouhých večerů. Převládající temnotu museli lidé odedávna zahánět svícením.

Prvním a na dlouhá tisíciletí jediným umělým zdrojem světla byl až do objevení elektřiny oheň. Nejstaršími způsoby osvětlení, kdy světlo vydával plamen ohně, byly hořlavé materiály: dřevo ve formě otevřeného ohniště, loučí či pochodní; knoty napuštěné rostlinnými oleji nebo obalené ztuhlým živočišným tukem či včelím voskem v podobě svíček.

S pokrokem vědy a techniky

OBR. „Svícník“ na louče. Snímek: Sběrka muzea regionu Valašsko

se od přelomu 18. a 19. století objevily nové hořlavé látky – plyn, líh, petrolej a další.

Jaká svítidla se před zavedením elektřiny používala na Valašsku? Až do počátku 20. století to byla především ta, která si byli lidé schopni vyrobit z dostupných materiálů sami. Nejrozšířenější byly dřevěné louče – „svítidla“. Byly to asi půl metru dlouhé třísky z bukového dřeva, z něž se strouhaly speciálním hoblíkem. Tato činnost byla natolik náročná, že ji muselo vykonávat 3 i více mužů.

Hořící louče se upevňovaly původně do spár mezi trámy, což nebylo zrovna bezpečné. Častěji se zastrkovaly do speciálních držáků – „svícníků“. Protože z loučí opadávaly ohořelé konce zvané „sopel“, stavěla se pod „svícník“ nádoba s vodou. Aby louč vydatněji svítily, ulamovaly se z ní ohořelé uhlíky, čemuž se říkalo

„utírat sopel“. Nákladnějším a na vesnicích méně užívaným svítidlem byly svíčky. Ty si většinou jen ke svátečním příležitostem lidé vyráběli ve zvláštních formách. Drahý vosk se používal spíše u vyšších vrstev, na venkově se na výrobu svíček uplatnil levnější lůj (ztuhlý živočišný tuk, na Valašsku obvykle beraní).

Nevýhodou lojových svící bylo oproti voskovým svíčkám rychlé hoření, čazení a nepříjemný zápach. Světlo za dlouhých večerů potřebovali naši předci především k práci, které se v zimním období věnovali, jako např. výrobě předmětů ze dřeva, proutí, vlny, lnu apod. Chcete-li vidět, jak tyto výrobky či starobylá svítidla, jimiž si na práci svítily, pak navštivte výstavu Za dlouhých zimních večerů, která bude na vsetínském zámku k vidění od 15. 10.

Mgr. Milada Fohlerová,
etnograf, MRV, Vsetín